

ÍNDIX

Presentació	11
Setembre. Mares coratge	17
Octubre. Famílies grans, cases petites	29
Novembre. Si fa mal, no és amor	41
Desembre. Cap família no és perfecta, però l'amor les fa a totes ideals	53
Gener. Les segones famílies mai no són de segona	67
Febrer. Cases grans, famílies petites	79
Març. Amb un que no somrigui, ja en tenen prou	91
Abril. Descobrir-se les arrels i desplegar les ales	105
Maig. Tres adolescents amb l'aigua al coll	119
Juny. No sé com ho podeu fer, però quina sort que ho vulgueu fer	135
I un dinar de juliol	149
Agraïments	153

PRESENTACIÓ

«Què fa un exalcalde parlant de famílies en un llibre d'Eumo Editorial?» Això mateix és el que jo vaig preguntar l'onze de juny de 2021 a la llavors directora d'Eumo Editorial, Montse Ayats, quan de cop i volta em va deixar anar la frase que ha originat aquest llibre: «Jordi, vull que escriguis un llibre sobre les famílies!»

«I per què jo?», vaig insistir després de la meva sorpresa inicial. I em va explicar les raons que, des del seu punt de vista, li permetien intuir que la meva experiència familiar, docent i política em permetria escriure un llibre sobre el tema. Un llibre necessari, va continuar la Montse, per donar visibilitat i normalitat a la diversitat de realitats familiars que trobem a la Catalunya d'avui i per tractar-les amb respecte i amb afecte.

Escoles i instituts són els llocs naturals on trobar i viure aquesta diversitat. Un sistema educatiu garantista com el nostre assegura que la canalla d'entre dos i setze anys (des dels tres, per a la immensa majoria d'infants) tingui una plaça escolar a Catalunya. *Estimades famílies* transcorre en un institut públic de secundària, amb jovent nascut majoritàriament al barri on s'ubica l'institut, i amb les realitats familiars diferents que trobem a qualsevol barri de les ciutats mitjanes i grans de Catalunya.

Amb un capítol per a cada mes del curs escolar, *Estimades famílies* vol fer una aproximació respectuosa a deu situacions familiars diferents, totes elles ben presents en la realitat catalana. Aquest és un llibre escrit des del convenciment profund en el

proverbi amb què l'he volgut començar; totes elles es podrien haver escrit des de la perspectiva crítica «de l'arbre que cau»: tot el professorat podria explicar experiències negatives de famílies en el seu alumnat; en canvi, totes elles s'han escrit des de la perspectiva positiva dels «cent arbres que creixen»: famílies que, amb característiques, trajectòries i problemes diversos, basen el dia a dia en un amor incondicional als fills. Un llibre de teoria de la institució familiar hauria de considerar segurament aquestes i altres perspectives, però *Estimades famílies* no ho pretén ser; només vol plantejar interrogants i donar pautes per a una reflexió sobre les realitats familiars que ens envolten. No és un assaig sobre la família, és un text narratiu per remarcar el paper decisiu de l'amor com a raó de ser de totes les formes de família.

Aquest és un llibre que pot ser llegit amb interès per tothom que vulgui aproximar-se de manera positiva al mosaic de famílies que conviuen en un centre docent, que és el mosaic en què convivim en qualsevol poble o ciutat de Catalunya en aquest primer terç del segle XXI. Per l'experiència que tinc com a família d'acollida d'urgència i diagnòstic des de fa cinc anys, he volgut posar un accent particular en les famílies acollidores i en les famílies adoptives, part essencial de les polítiques públiques de protecció a la infància.

Però és també un llibre que convida a una reflexió en el si de les escoles i els instituts. Una reflexió a la qual he volgut aportar la meua doble perspectiva de professor de Ciències jubilat i d'exalcalde de Sant Feliu de Llobregat, que bé podria ser el municipi on transcorren les vides dels protagonistes d'aquest llibre. Una doble perspectiva que, fent-me ressò del vell aforisme «observar sense pertorbar» amb què cal mirar per un microscopi, he volgut convertir en «acompanyar sense interferir», que crec que és el que podem fer els ajuntaments i les famílies en la impagable tasca que fan els professionals d'educació en els nostres centres.

Les competències que la legislació atribueix explícitament als ajuntaments en matèria educativa són, com és sabut, ben escasses. Tot i això, cada cop un nombre més important d'ajuntaments han pres l'opció («voluntat política», en diem) de ser presents i fer costat a les escoles i els instituts públics i als centres concertats que s'hi sentin involucrats. Molts ajuntaments han fet veritables esforços econòmics en l'educació no obligatòria, especialment en les escoles bressol municipals per a infants de zero a tres anys, conscients que són un factor clau d'equitat en educació (i per això molts ajuntaments incorporen la tarifació social), o en l'educació permanent d'adults, conscients que també són un element decisiu per evitar l'exclusió social (i per això molts ajuntaments els relacionen amb els serveis públics de promoció econòmica i ocupació). I, pel que fa a l'ensenyament obligatori, nombrosos consistoris s'impliquen cada vegada més en qüestions que defineixen el futur de pobles i ciutats. Un exemple: si volem evitar barris segregats per raó de renda o procedència dels ciutadans, hem d'evitar que hi hagi escoles o instituts segregats per raó de renda o procedència de l'alumnat. I això explica que cada vegada més municipis apostin per les «oficines municipals d'escolarització». Per la mateixa raó, l'existència d'una evident desigualtat d'oportunitats en l'accés al lleure entre l'alumnat d'un municipi, ha fet que molts ajuntaments col·laborin amb la Generalitat en l'elaboració i implementació dels «plans educatius d'entorn». Són dos exemples, al meu parer rellevants, «d'acompanyar sense interferir».

Per aquest mateix objectiu, un altre instrument fonamental que abordo en el llibre són els consells escolars, els quals poden ser una representació merament formal o, ben al contrari, poden convertir-se en un autèntic lloc de decisió i planificació d'un treball municipal al costat dels centres, especialment en dos àmbits: el treball social i la cultura. Diversos capítols del llibre

tracten sobre el treball de la comissió social o de la comissió cultural, ambdues amb representació municipal. El treball amb les famílies més vulnerables és evident que no es pot dur a terme només des dels centres educatius; és molt més efectiu si es planifica de manera conjunta entre els serveis socials de l'Ajuntament i els representants del professorat, treballant de manera regular i amb els mateixos instruments per assegurar l'escolarització en la màxima igualtat de condicions per a tot l'alumnat. I el mateix en l'àmbit cultural: els recursos del municipi han d'estar a l'abast dels centres, i la programació d'activitats culturals del municipi ha d'incorporar la participació dels centres educatius. Es tracta d'intentar avançar, de manera concreta, en la idea de «corresponsabilitat dels ajuntaments en matèria educativa» que el Pacte Nacional per a l'Educació, previ a la Llei d'Educació de Catalunya, ja establí l'any 2006.

L'altre gran subjecte de corresponsabilitat que preveia el Pacte Nacional per a l'Educació l'any 2006 era, justament, la família, les famílies. Que es vincuessin als projectes educatius de cada centre és un objectiu constant des que existeix l'associacionisme de les famílies d'alumnes. En molts casos, les conegudes inicialment com APA (associacions de pares d'alumnes) van néixer simultàniament a moltes escoles que es van crear, en el marc de la Ley General de Educación de 1970, per cobrir els enormes dèficits educatius de l'Espanya que sortia de la postguerra. Escoles i instituts fets sovint amb presses i sense serveis ni professorat a les acaballes del franquisme van originar APA molt combatives en totes les grans àrees urbanes de l'Estat, i també, òbviament, a Catalunya. El paper de les APA en la reivindicació i la lluita per a unes escoles de qualitat va ser clau en els seus orígens, moltes vegades situat en la dècada dels setanta del segle passat. També ho va ser, ja amb la Generalitat recuperada i especialment a partir de la Llei de Normalització Lingüística de 1983, en el procés de

recuperació de l'escola catalana, que va evitar una doble xarxa escolar per raó de llengua per mitjà del programa d'immersió lingüística, peça central del nostre sistema educatiu. Aquesta funció reivindicativa i de cohesió social de l'associacionisme familiar educatiu hi continua sent, tot i que la normalitat de funcionament dels centres l'ha deixada en segon terme. Posteriorment, l'associacionisme familiar ha canalitzat la representació de les famílies en els consells escolars dels centres i hi ha col·laborat en la prestació de serveis, des de les acollides de matí, fins als menjadors escolars, passant per la venda de llibres o les activitats extraescolars. Com en el cas dels ajuntaments, la representació en els consells escolars pot ser una formalitat o pot ser, també, un espai real de corresponsabilitat. Aquest és, novament, l'espai en què se situa *Estimades famílies*, amb representants de les famílies en les comissions social i cultural de l'institut, on es prenen decisions rellevants i en la perspectiva d'«acompanyar sense interferir» que abans exposava. Moltes associacions han ofert també activitats formatives o de lleure a les famílies dels centres, sovint en coordinació amb les associacions d'altres centres o amb els ajuntaments, com passa amb les anomenades «escoles municipals de famílies».

A més a més, però, de l'associacionisme familiar educatiu, els tutors d'aula coneixen la importància d'unes relacions basades en la confiança. En el llibre descriu reunions, en les quals és fonamental el clima de coneixement, primer, i de complicitat després entre l'Anna, la protagonista, que és tutora de primer d'ESO, i les famílies. I aquesta confiança recíproca entre professor i famílies, conreada al llarg de més de dues dècades de treball a l'institut, és el que arriba fins i tot a sorprendre en Miquel, l'altre professor protagonista del llibre, fins al punt que el fa emmudir.

De la mateixa manera que he volgut apuntar en positiu les possibilitats de la corresponsabilitat entre administracions, ho

he volgut fer també amb les famílies. Penso que el llibre ajuda al debat en aquests dos àmbits. I és per això que crec que *Estimades famílies* té el seu espai en una editorial com Eumo i en una col·lecció que aborda el fet educatiu des d'una perspectiva àmplia. I també deu ser per això que, a Torelló, un matí de primers d'estiu de 2021, la llavors directora d'Eumo Editorial va encarregar a un professor jubilat i exalcalde que escrivís un llibre que pogués titular *Estimades famílies*.

Jordi SAN JOSÉ BUENAVENTURA
Sant Feliu de Llobregat, juny del 2022

SETEMBRE. MARES CORATGE

I

—Quin setembre! No ha parat de ploure des que els nanos van tornar a l'escola!

—I sort en tenim del porxo, que si no poguessin sortir al pati després d'haver saltat com cabres durant tot l'estiu...

L'Anna i en Miquel contemplen aquella colla de preadolescents que acaben de començar primer d'ESO a l'institut. És un institut amb cinc línies d'ESO, tres línies de Batxillerat i dues famílies de formació professional. És l'institut històric d'un municipi que darrerament ha crescut molt.

L'Anna hi acaba d'obtenir plaça definitiva, després de dos anys d'interinatge. En Miquel ja fa vint-i-dos anys que hi treballa, i només li queda aquest curs per jubilar-se. Tots dos són mestres de Matemàtiques, i segons la planificació de vigilància de patis, coincidiran cada dijous al matí. No para de ploure des de fa tres dies, els tres dies que fa que ha començat el curs.

—T'has fixat en aquella nena que va amb xanquetes amb el xàfec que cau? La coneixes? És del teu curs? —diu en Miquel.

—Sí, és del meu Primer... Ahir ja em vaig adonar que hi anava, però no hi vaig donar més importància. Però que estigui dos dies seguits amb els peus molls ja em comença a amoïnar.

—Mira la documentació que ens va arribar a l'institut quan vam fer les reunions amb els professors de sisè de la seva escola de primària. Potser et donarà pistes per saber què li passa. En recordes el nom?

—Sí, és clar. El curs va començar abans-d'ahir no l'altre, però malament rai, si no recordés tots els noms de la meva tutoria. Es diu Andrea, i és de les nenes que no es fan notar a l'aula.

Sona el timbre. De mica en mica, el xivarri que fins fa poc omplia el porxo va apaivagant-se. En Miquel i l'Anna, i tots els companys del claustre, tornen a les aules. L'Anna reprèn el fil del que havia començat a treballar el primer dia de classe de Matemàtiques amb el nou alumnat: amb quantes unitats de mesura diferents podien expressar el seu pes i la seva alçada? Alhora, però, no podia deixar de pensar en aquella nena tan alta i tan discreta que feia tres dies que entrava amb els peus xops a l'aula.

II

—Anna, recordes que avui tenim la primera reunió de la comissió social del centre? —li diu la Montse, la directora, just quan acaba de tocar el timbre del migdia i l'Anna volia consultar la documentació de l'Andrea.

—Doncs no, no me'n recordava... No hi pot anar alguna altra persona? No es pot ajornar? Potser és molt aviat per reunir-nos i a principi de curs hi ha mil coses a fer.

—Anna, ja saps que aquestes reunions són importants, sobretot per conèixer i per valorar les situacions familiars dels alumnes nous i poder plantejar a l'Ajuntament i a Inspecció les mesures de suport que puguin necessitar. I no, no es pot ajornar. Fa dies que ho vam concretar amb el treballador social de l'Ajuntament, i tu hi eres. Per tant, no ho podem canviar, i no hi anirà cap altra persona.

L'Anna no s'esperava cap altra resposta. De fet, no n'hi podia haver cap altra. Havia costat molt que la comissió social del centre arribés al nivell de confiança i a l'agilitat que permetia

atendre tan bé i tan aviat com era possible l'alumnat que es trobés en una situació precària. Era un grup reduït de treball: dues persones representant el professorat d'ESO, dues persones representants de l'AMPA, el cap d'estudis i un treballador social de l'Ajuntament. Sis persones que sabien el valor de la seva tasca per afavorir la millor escolarització de la canalla i el jovent dels quals parlaven a cada reunió.

La reunió és la primera després de les vacances. Les persones que ja es coneixien s'alegren de retrobar-se, parlen de com els ha anat l'estiu i s'ensenyen fotografies amb els mòbils. Quan entra l'Alfons, el cap d'estudis, també saluda els coneguts i fa les presentacions de les dues noves incorporacions.

—Bé, després de l'estiu, sant tornem-hi! En primer lloc, us presento l'Anna, professora del departament de Matemàtiques i tutora d'un primer d'ESO. Ha estat aquí un parell d'anys com a interina, però aquest curs ja té plaça definitiva al centre. Ella representarà els tutors de primer i segon d'ESO. També us presento la Laura, la nova secretària de l'AMPA, que té un fill a segon i un altre a quart, i que substitueix la Fàtima, que aquest curs ja no té cap fill a l'institut. Com sabeu, el temps passa! Així que no el perdem i anem per feina!

—Bé, per trencar el glaç i per fer cas a l'Alfons, començo jo mateix. Anna, ja ens coneixem de vista, però ara treballarem de manera més continuada. Soc en Sergi, el treballador social de l'Ajuntament, i també faig el seguiment dels alumnes de sisè de primària del barri, que ja atenia a les escoles i que ara venen a l'institut. I, pel que he vist als expedients, tu ets la tutora de l'Andrea, oi?

I l'Anna, que volia saber més de la nena que amb aquella pluja només portava xanquetes, va veure de cop que algú n'hi podria parlar molt més que no pas la documentació que volia haver consultat en aquell moment.

III

L'Andrea era de les nenes més altes de la classe, però també de les més petites: feia anys a finals de novembre. Així, doncs, va començar primer d'ESO encara amb onze anys. Tenia dos germans més petits que anaven a l'escola pública del barri. Havia aprovat totes les assignatures de sisè de primària, amb certes dificultats sobretot en les llengües catalana i anglesa, però amb un bon desenvolupament en matemàtiques i ciències naturals. Fins aquí, la informació curricular de l'Andrea. En Sergi ho va explicar com qui explica els prolegòmens d'una pel·lícula abans de donar pas a l'acció.

I va continuar. La família de l'Andrea és originària de l'Equador, però els tres germans ja van néixer a Catalunya. Els seus pares van venir a començament dels anys dos mil, i el pare va treballar de seguida a la construcció. Però amb la crisi de 2008, va quedar sense la feina que l'havia portat aquí. Després, poques feines i poc pagades, malestar a casa, tibantor a la parella. Tot i això, en tres anys van tenir tres fills: l'Andrea i els dos germans petits. Però la situació econòmica i la relació dels pares es deteriorava de mica en mica. Fins que un dia, quan l'Andrea tenia només tres anys, el pare de l'Andrea va decidir que tots tornarien a Equador. L'Esperanza, la mare de l'Andrea, s'hi va negar en rodó. Discussions, primer verbals, es van anar convertint en situacions cada cop més violentes. Quan la situació va arribar a les mans, i després que un dia el pare pegués a la petita Andrea, l'Esperanza es va decidir a anar als serveis socials i a la policia local. Poc després, l'home que en algun moment havia estimat i que en algun moment l'havia estimada, va tornar sol a l'Equador. I l'Esperanza es va quedar, amb tres fills, una de tres anys, un de dos, i un de deu mesos, sola a Catalunya.

—Actualment, l'Esperanza —va afegir-hi en Sergi— treballa

de caixera al supermercat de la rambla del barri. Ha tingut sort i té un contracte indefinit, però pràcticament tot el sou l'ha de destinar al lloguer del pis on viuen.

—Escolta, Sergi —va dir l'Anna—, durant els tres dies que fa que el curs ha començat, i amb els xàfecs que han caigut aquests tres dies, l'Andrea ha vingut amb xancletes a l'escola. Deu haver passat fred per força.

—Veus per què només començar la reunió t'he parlat de l'Andrea? Doncs crec que hauries de parlar amb l'Esperanza com més aviat millor.

IV

Acabada la reunió, l'Anna va agafar el mòbil i va trucar a l'Alessandro, el seu marit. Sempre que podien, dinaven junts prop de l'institut. Ell tenia una petita empresa de serveis informàtics al mateix barri i els agradava compartir aquella estona del migdia, abans que ella tornés a l'institut o a casa, abans que ell tornés a alguna de les inacabables reunions amb algun client. Però aquell migdia, l'Anna volia saber més d'aquella nena prima, malgirbada i tímida que havia centrat els primers moments de la reunió de la comissió social. Coincidia, a més, que havia parat de ploure i un sol també tímid treia el nas.

Va decidir anar a fer un mos al bar de la placeta on hi havia l'institut. Poca cosa per poder continuar a la tarda, encuriosida per l'Andrea, encuriosida per l'Esperanza. Feia poc que s'havia assegut, quan se li va acostar la Laura, la nova secretària de l'AM-PA a qui el cap d'estudis havia presentat feia una estona.

—Hola, Anna! Et fa res que sigui aquí?

—Oh, i tant que no! Feia un mos per tornar a l'institut d'aquí una estona, no espero ningú ni faig res d'especial.

—I després diuen que els mestres sortiu com un llamp de l'institut i us limiteu a fer les vostres hores i prou!

—Bé, ja saps com va, això. A tu no et diuen que, si estàs de secretària a l'AMPA, és per treure'n algun profit?

Les dues van somriure en veure que, d'alguna manera, els estereotips i els tòpics anaven per tots els barris. La Laura només volia prendre un refresc abans d'anar a dinar a casa. Així que aquella primera trobada, tan casual, va ser breu, però cordial. Treballarien juntes a la comissió social, i les dues sentien apassionadament allò que justificava la seva presència a l'institut: la millora de l'educació dels centenars de joves de l'institut, el treball per ser al costat de les famílies en aquest camí, la prioritat per atendre més aquells que més necessitat en tenen.

—Quina edat tenen els teus fills, Laura?

—L'Albert fa quart i en Pol fa segon. Em penso que tu no els fas classe. Sembla que era ahir que l'Albert va començar primer, i ara ja està a punt d'acabar l'ESO. És increïble com passa el temps. I tu —va afegir—, tens fills?

—No, no, de moment encara no. De fet, de moment ni ens ho plantegem. L'Alessandro, el meu marit, té una petita empresa i va de bòlit i jo em passo tot el dia a l'institut. No tenim temps i, ara com ara, no sé si en tenim gaires ganes. Estem bé així. Bé, el temps dirà: mai no es pot dir d'aquesta aigua no en beuré...

—...*ni este cura no es mi padre*, que diuen en castellà. Bé, me n'he d'anar. Ah, per cert, vosaltres compreu al supermercat de la rambla?

—Sí, és el que tenim més a prop de casa.

—Doncs fixa't en la caixera més baixeta i morena que hi treballa a la tarda: és l'Esperanza, la mare de l'Andrea.

V

L'Esperanza era, efectivament, una dona baixeta i morena. Tenia els ulls foscos, una trena llarga que li arribava a mitja esquena, unes mans molsudes i un somriure dolç. L'Anna es va fixar sobretot en aquell somriure, no especialment ampli ni explícit, però que era un somriure acollidor. Dolç, va pensar.

Li havia telefonat la mateixa tarda de la reunió de la comissió social, i havien quedat tot just una setmana després, quan l'Esperanza podia, perquè entrava una mica més tard. L'Andrea ja seria a casa, i els seus dos germans es quedaven al menjador de l'escola.

—Bona tarda, senyora professora. Disculpi el meu català, encara no el parlo tan bé com voldria, però a casa tinc tres mestres i cada dia n'aprenc una mica.

—Bona tarda, Esperanza. Em pots dir pel nom: em dic Anna. I em pots tractar de tu. I no m'has de demanar disculpes pel teu català: el trobo fantàstic, i agraeixo l'esforç, però si vols parlar en castellà, cap problema.

—No, no cal, gràcies. Només si em traeixen els nervis. És la primera vegada que vinc a l'institut. Tot és tan gran, hi ha tanta gent... M'ha costat molt trobar la classe de la meva filla. Té cap problema, l'Andrea?

—No, no, és una nena que no en porta, de problemes. A més, li agraden molt les matemàtiques, que és la meva assignatura. No li vull parlar de problemes, ni de comportament, ni d'aprenentatge. Però la veig de vegades com absent, com distreta, preocupada, molt tancada en ella mateixa. Segur que és pel canvi de centre, pel canvi de companys... però els tres primers dies de classe, la setmana passada, que va ploure tant, vaig veure que venia a l'institut calçada només amb unes xanquetes i...

L'Esperanza, neguitosa, la va interrompre:

—Però porta tots els llibres, oi? I no li falta res de material, oi?

L'Anna va mirar aquells ulls, que ja no anaven acompanyats del somriure dolç que havia vist quan l'Esperanza va entrar a la reunió. Va entendre el que passava, va entendre que aquell inici de setembre o hi havia llibres o hi havia sabates noves. Va entendre que la mare havia prioritzat els llibres: la roba, el calçat, podien esperar.

—Sí, és clar que sí, l'Andrea porta els llibres i tot el material escolar. Això no m'amoïna. M'amoïnava més aquesta sensació d'estar al seu món, d'estar lluny, quan la veig al pati o entre classe i classe. Però ara que ens hem conegut, Esperanza, intueixo el que li passa, i crec que podem trobar la manera d'ajudar-la.

—T'ho agraeixo, Anna, però a finals de mes podré comprar sabates i una mica de roba i ja no es mullarà els peus quan ploqui. L'Andrea només té onze anys, encara és una nena que només em té a mi, que no coneix ningú de l'institut, que encara no té amigues en qui confiar o amb qui poder parlar. Quan estic treballant al súper, ella ha de cuidar els seus germans, ajudar-los amb els deures i amb el català, preparar-los el sopar. No pot tenir la vida d'altres nenes, i hi ha vegades que això la desanima, la fa sentir molt trista.

—Però l'Andrea fa tots els deures, he parlat amb tot el professorat i treballa en totes les assignatures... Com s'ho fa?

—És que... fa els deures mentre no arriben els seus germans a casa, i pràcticament no dina. Quan anava a l'escola, tenia la beca de menjador de l'Ajuntament com els seus germans, però ara, a l'institut... És que jo ja no puc més, Anna. Treballo a les tardes al súper, als matins cuido un matrimoni d'avis al bloc del costat de casa, no tinc família aquí, el meu exmarit no vol saber res de nosaltres, només tinc algunes mares equatorianes que ens cuidem les criatures quan estan malaltes, que ens ajudem a arribar a final de mes, que podem parlar de la mala situació que vivim,

de les esperances frustrades del viatge i i que el pitjor per a les nostres filles seria tornar... Tu t'imagines què els passaria ara a l'Andrea i als seus germans si hagués decidit tornar a aquell petit poble de muntanya d'on me'n vaig anar fa més de quinze anys?

L'Anna sabia el tràngol que representava per als nois i noies que havien nascut aquí haver de tornar a contracor al país dels seus pares. I sabia també el valor enorme de les moltes mares i els pocs pares que havien de tirar endavant una família sense més mans que les pròpies. Dues úniques mans, lluitadores, valentes, cansades.

—Esperanza, jo sé que l'Andrea portarà sabates noves així que comenci l'octubre, i tu has de saber que buscarem la manera de facilitar-te a tu, i també a ella, algun recurs que us pugui ajudar tan aviat com sigui possible.

—Moltíssimes gràcies, Anna. Que no sigui vestir un sant per despullar-ne un altre. Jo tinc feina i hi ha molta gent que no té ni això.

—Tranquil·la, Esperanza. La comissió social de l'institut valora cada cas i no deixa ningú sense l'ajuda que li podem donar o que podem reclamar a l'Ajuntament o a la Generalitat. I jo soc molt tossuda i persuasiva!

VI

Al vespre, la reunió amb l'Esperanza acapara el sopar de l'Anna i el seu marit, l'Alessandro.

—Com s'ho fa tota sola i amb tres criatures, quan nosaltres amb prou feines tenim temps per veure'ns i enraonar amb calma, si quan arriba el vespre caiem baldats al sofà?

—Tu et veuries amb cor, Anna, de tirar endavant una família tan gran si fossis mare soltera?